MOERDIJK

Raadsvoorstel

Portefeuillehouder(s)	Wethouder P.M. Joosten – Wesselius
Datum commissiebehandeling	21 november 2024
Datum raadsbehandeling	4 december 2024
Zaaknummer	1309324
Onderwerp	Opgroeien in een Kansrijke Omgeving

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met het projectvoorstel Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO);
2. Vanaf 2025 structureel € 257.000 beschikbaar te stellen en te dekken uit de stelpost nieuw beleid, specifiek voor dit onderwerp geoormerkte middelen.

Publiekssamenvatting

Binnen de gemeente Moerdijk is de mentale gezondheid bij jongeren ongunstiger in vergelijking met andere gemeenten in de regio West-Brabant. Ook het alcoholgebruik en roken (inclusief vapen) ligt in vergelijking met de rest van Nederland in de gemeente Moerdijk hoger. Investeren in preventie is belangrijk omdat het ten goede komt aan de gezondheid van jongeren. Daarnaast kan vroege signalering op termijn hoge kosten voor zorg voorkomen. OKO is een Nederlandse aanpak naar voorbeeld van het IJslandse preventiemodel. Hiermee gaat de gemeente Moerdijk aan de slag OKO richt zich op de leefomgeving van jongeren met als doel om beschermende factoren te versterken en risicofactoren aan te pakken, de aanpak is data gestuurd met begeleiding vanuit het Trimbos-Instituut en het geeft vorm aan ons preventief jeugdbeleid. Dit vraagt een investering voor de aankomende jaren, waarvan de effecten later in de tijd zichtbaar worden.

Inleiding

Binnen de gemeente Moerdijk is er een significante afwijking te zien bij de psychische klachten onder de jeugdigen (2e/4e klas Voortgezet Onderwijs): de mentale gezondheid is sterk ongunstiger in vergelijking met andere gemeenten in de regio West-Brabant (bron: Corona Jeugdgezondheidsmonitor 2e en 4e klas VO 2021). Het alcoholgebruik en roken (inclusief vapen) ligt in vergelijking met de rest van Nederland in de gemeente Moerdijk hoger. Ook de partners in het veld onderschrijven deze bevindingen in de praktijk.

Investeren in preventie is belangrijk, omdat het ten goede komt aan de gezondheid van jongeren. Daarnaast kan vroege signalering op termijn hoge kosten voor geïndiceerde zorg voorkomen. OKO is een Nederlandse aanpak gebaseerd op het IJslandse preventiemodel en de resultaten uit IJsland zijn veelbelovend. De aanpak is *evidence based*: onderzoek stuurt de praktijk aan, en *community based:* organisaties en personen in de omgeving van jongeren worden zoveel mogelijk betrokken. Het raadsvoorstel dat voorligt vraagt de raad om in te stemmen met het projectvoorstel OKO. Op die manier kan de gemeente Moerdijk aan de slag met het 4-jarige implementatietraject OKO. In het plan van aanpak GALA is ook benoemd dat we met OKO willen starten.

Beoogd effect
In het bestuursakkoord 2024-2026 is als doel opgenomen dat goede en duurzaam betaalbare zorg en ondersteuning voor de doelgroepen in Moerdijk die het écht nodig hebben, beschikbaar moet zijn. Hierbij is onder andere het preventief jeugdbeleid geïnspireerd op het IJslands model benoemd. Met de implementatie van OKO maken we een start met preventief jeugdbeleid. En daarmee bijdragen aan een kansrijke omgeving waarin de kinderen en jeugd van de gemeente Moerdijk gelukkig en gezond kunnen opgroeien. Dit doen we door de cyclische manier van werken van OKO in te bouwen waarbij monitoring en bijstelling van beleid terugkerende onderdelen zijn. We willen hiermee een daling van middelengebruik en een verbetering van de mentale gezondheid bereiken.

Argumenten
1.1 Door te starten met OKO wordt het preventief jeugdbeleid vormgegeven en geven we invulling aan het bestuursakkoord.
In het Bestuursakkoord 2024-2026 is onder andere benoemd dat goede en duurzaam betaalbare zorg en ondersteuning voor de doelgroepen in Moerdijk die het écht nodig hebben, beschikbaar dient te zijn. Om hieraan uitvoering te geven is een preventief jeugdbeleid geïnspireerd op het IJslands model genoemd. Door te starten met OKO wordt het preventief jeugdbeleid vormgegeven. Het implementatietraject OKO van het Trimbos-Instituut is ontwikkeld op basis van de aanpak en de resultaten in IJsland. We zien dit als de methode om onze jeugd te ondersteunen en om door middel van preventie een omgeving te creëren waarin de jeugd gezonder en gelukkiger kan opgroeien. Op die manier geven we deels uitvoering aan: “we verstevigen de sociale structuur in de kernen om jeugd en ouderen zo vroeg mogelijk te ondersteunen.” (Bestuursakkoord 2024-2026). We maken hierbij een verbinding met versterken van de sociale basis en de pilot wijkgericht werken.

1.2 OKO heeft raakvlakken met het Gezond Actief Leven Akkoord (GALA).
Opgroeien in een kansrijke omgeving is onderdeel van ons plan van aanpak GALA. Met het project OKO geven we uitvoering aan de volgende onderdelen uit het plan van aanpak GALA: ‘OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek’ en ‘Mentale gezondheid’.

1.3 OKO is data gestuurd en gericht op preventie en sluit daarmee aan op de uitgangspunten van de Scan Mens en Maatschappij.
Om een aanpak succesvol te maken is naast algemene en landelijke kennis, een helder beeld van de lokale situatie van groot belang. Bij OKO is het uitvoeren van lokaal onderzoek en het met elkaar interpreteren van de uitkomsten een van de belangrijkste pijlers, mede door de uitvoering van een extra Jeugdgezondheidsmonitor met een speciale OKO-module uitgevoerd door de GGD. Data gedreven werk sluit aan bij de uitgangspunten van de Scan Mens en Maatschappij.

1.4 OKO is een integrale aanpak die zich richt op een positieve leefomgeving vol kansen.
Onderzoek heeft uitgewezen dat een preventie aanpak gericht op het creëren van een positieve leefomgeving, waarin jongeren gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien, meer en een langduriger effect heeft dan interventies die enkel gericht zijn het verbeteren van de mentale gezondheid of op de gevaren van middelengebruik. Met OKO is er zowel aandacht voor het bevorderen van beschermende factoren als op het voorkomen van risicofactoren. De aanpak is evidence based: onderzoek stuurt de praktijk aan, en community based: organisaties en personen in de omgeving van jongeren worden zoveel mogelijk betrokken.

1.5 Het doorbreken van de huidige trends onder jongeren vraagt om een andere aanpak.
We zien dat de mentale gezondheid van jongeren onder druk staat. De psychische klachten onder jongeren stijgen en de uitgaven voor jeugdhulp stijgen. Veel jongeren ervaren een toenemende prestatiedruk. Het is dan ook niet vreemd dat jongeren mentaal in de knoop raken, vertellen dat ze faalangst hebben of gevoelig worden voor verslaving. Om de trend te keren is dus een andere aanpak nodig. OKO is een andere aanpak doordat deze data gestuurd is, community-based en evidence-based is. De aanpak richt zich op zowel het verbeteren van de mentale gezondheid onder de jeugd als het terugdringen van middelengebruik.

1.6 Als deelnemende gemeente is er begeleiding vanuit het Trimbos-Instituut.
Om de kans op structurele veranderingen te vergroten is het wenselijk om intensief samen te werken met organisaties die specifieke en aanvullende kennis op dit vlak hebben. Door deel te nemen aan het 4-jarige implementatietraject word je als gemeente begeleid door het Trimbos Instituut. Dit is het Nederlandse kennisinstituut voor onder andere middelengebruik en mentale gezondheid. Het Trimbos Instituut heeft sinds 2018, samen met IJsland en het Nederlands Jeugd Instituut (NJI), de OKO-aanpak voor Nederland ontwikkeld. Daarnaast zijn er 49 gemeenten in Nederland gestart met OKO, zo ook de gemeenten: Goeree-Overflakkee, Altena en Drimmelen-Geertruidenberg.

1.7 Aanvraag goedgekeurd door het Trimbos-Instituut
We hebben een aanvraag ingediend bij het Trimbos-Instituut. Deze aanvraag is goedgekeurd en we kunnen als gemeente, mits de raad akkoord gaat, starten met het implementatietraject in januari 2025. Hierbij is dus ondersteuning en begeleiding van het Trimbos-Instituut onderdeel van het traject.

1.8 Er is draagvlak bij de partners
Een aantal lokale partners, o.a. GGD West-Brabant, Meer Moerdijk en Novadic Kentron, hebben we al ingelicht over ons voornemen om te gaan starten met OKO vanaf januari 2025. Hierop is positief gereageerd door samenwerkingspartners. Daarnaast zal de projectleider samen met begeleiding vanuit het Trimbos-Instituut tijdens het implementatietraject de samenwerking met partners opzoeken en opzetten. Dit is nadrukkelijk onderdeel van het traject. Hieronder vallen ook het onderwijs en de verenigingen.

1.9 Evaluatie is van belang
In de methode van OKO is aandacht voor monitoring en evaluatie. Door de vragenlijsten en de dialoogsessies met partners wordt het mogelijk om te evalueren of we als gemeente op de goede weg zijn. We evalueren de aanpak na twee jaar met een tussentijdse evaluatie en aan het eind van de vier jaar volgt er nog een evaluatie. De raad wordt door het college geïnformeerd over de uitkomsten van deze evaluaties. Zo kan de gemeente controleren of de ingeslagen weg effect heeft en de juiste is. Met daarbij ook wat nodig is voor de langere termijn. Zoals beschreven is OKO geen aanpak voor de korte termijn.

1.10 OKO is in de stelpost nieuw beleid opgenomen in de begroting 2025-2028
Vanuit de kadernota zijn in de begroting, in de stelpost nieuw beleid, middelen opgenomen om uitvoering te geven aan het implementatietraject OKO. Een deel hiervan was nog beschikbaar voor preventief jeugdbeleid, zijnde een bedrag van € 120.000. Het resterende deel van € 131.000 in 2025 en vanaf 2026 € 137.000 wordt met dit raadsvoorstel beschikbaar gesteld (zie ook de toelichting onder het kopje financiële middelen verderop in dit voorstel).

Kanttekeningen en risico's

1.1 OKO laat niet direct een meetbaar resultaat zien.

Door deel te nemen aan de OKO-aanpak start je als gemeente aan een 4-jarige implementatietraject. De aanpak is gericht om de omgeving van de jeugd positief te veranderen door beschermende factoren te versterken en risicofactoren te verminderen, hierdoor zijn de effecten vaak pas op de langere termijn zichtbaar. Gemeenten die eerder hebben deelgenomen aan OKO bevestigen ook dat resultaten niet direct zichtbaar zijn. Zowel de mentale gezondheid als middelengebruik zijn een maatschappelijk probleem en dat vraagt om een lange adem en langdurige inzet om meetbare resultaten te zien. Echter geven gemeenten wel aan dat er direct resultaten te zien zijn binnen de lokale samenwerking en het versterken van een kansrijke omgeving. Hier wordt vooral de manier van monitoren als een meerwaarde gezien door de partners en deelnemende gemeenten. Bovendien zijn de resultaten uit IJsland veelbelovend, maar laten ook zien dat het effect pas op de langere termijn zichtbaar is. Samenwerking binnen het veld is een belangrijk effect van OKO, het zorgt ervoor dat interventies op elkaar afgestemd zijn.

1.2 Jongerenpas.

Door binnen de gemeente Moerdijk te starten met het implementatietraject OKO wordt er met samenwerkingspartners gewerkt aan het vormen van een positieve leefomgeving voor jongeren op de volgende plekken: thuis (gezin), op school, in de vriendenkring (peergroep) en in de vrije tijd. Deze vier domeinen staan binnen OKO centraal. OKO richt zich op jongeren van 10 tot 18 jaar. Binnen OKO staan belangrijkste factoren in de leefomgeving van jongeren die het risico op middelengebruik verkleinen en de mentale gezondheid verbeteren (beschermende factoren) of het risico op middelengebruik vergroten en de mentale gezondheid verslechten (risicofactoren) centraal. Uit wetenschappelijk onderzoek zijn deze factoren naar voren gekomen. In elk van de vier domeinen gaan samenwerkingspartners met de factoren aan de slag. Ze versterken de beschermende factoren en pakken de risicofactoren aan. Dan zal ook blijken waar de behoefte van jongeren ligt en welke interventies hierop aansluiten. Op basis daarvan kan gekeken worden of de jongerenpas en in welke vorm een effectief middel is en wat de haalbaarheid hiervan is.

Middelen

Financiële middelen

De jaarlijkse kosten verbonden aan de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) bedragen € 257.000.

Dit bedrag is opgebouwd uit:

Projectleiding 0,6 fte	€	99.000
Kernteam 0,9 fte	€	88.000
Budget voor preventieve activiteiten	€	40.000
Ondersteuning door Trimbos-instituut	€	15.000
Uitvoering gezondheidsmonitor GGD	€	15.000
Totaal	€	257.000

De jaarlijkse kosten worden gedekt uit de stelpost nieuw beleid, specifiek voor dit onderwerp geoormerkte middelen.

Vanuit het Bestuursakkoord was er nog structureel € 120.000 per jaar beschikbaar voor de ontwikkeling voor het preventief jeugdbeleid.
Ook kan een (alleen in 2025) klein deel van de kosten worden gedekt uit de specifieke uitkering van het Rijk vanuit het Gezond Actief Leven Akkoord (hoofdthema Gezondheid en Sociale basis, onderdeel OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek € 6.000). Voor de jaren ná 2025 is hiervoor vanuit het Rijk nog geen structurele financiering toegekend.
De resterende dekking (€ 131.000 in 2025 en € 137.000 structureel vanaf 2026) is via de Kadernota 2025-2028 in de begroting 2025-2028 opgenomen.

Personele middelen
Na het raadsbesluit zetten we een inhuurvacature uit voor de werving van een projectleider met minimaal 0,6 fte. Het kernteam wordt daarnaast gevormd met twee andere leden, bijvoorbeeld een preventiemedewerker GGD en een beleidsadviseur van de gemeente. Hiervoor is aanvullende formatie noodzakelijk. Het gereserveerde bedrag in de begroting dekt deze uitbreiding.

Communicatie
Na het raadsbesluit informeren wij het Trimbos-Instituut. Daarnaast informeren we verschillende relevante partners in het veld, denk hierbij aan de GGD, Novadic Kentron en het onderwijs. De belangrijkste partners zijn meegenomen in dit voornemen.

Vervolg
Na het raadsbesluit en accordering van het Trimbos-Instituut starten we met de werving van een projectleider. In januari 2025 start het project OKO. Zodra de projectleider geworven is, nemen we de partners ook mee in de uitvoering en opzet van het project. Met als doel een gezamenlijk gedragen project.

Bijlagen
1. Aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving.
2. Infographic Gezond-en-kansrijk-opgroeien
3. Website en filmpje Over Opgroeien in een Kansrijke Omgeving - Trimbos-instituut

Mocht u vragen hebben over dit voorstel, dan kunt u contact opnemen met de griffier via e-mail griffie@moerdijk.nl.

Zevenbergen, 29 oktober 2024
Burgemeester en wethouders van Moerdijk,

de gemeentesecretaris,	de burgemeester,
	
drs M.E. de Groot	A.J. Moerkerke

RAADSBESLUIT

Raadsvergadering van 4 december 2024

De raad van de gemeente Moerdijk,

gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 29 oktober 2024;

gelet op:
- De meerjarenbegroting 2025-2028

BESLUIT

1. In te stemmen met het projectvoorstel Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)
2. Vanaf 2025 structureel € 257.000 beschikbaar te stellen en te dekken uit de stelpost nieuw beleid, specifiek voor dit onderwerp geoormerkte middelen.

Vastgesteld in de raadsvergadering d.d. 4 december 2024,
de griffier, de voorzitter,

H.M. Vonk-Schenkel A.J. Moerkerke